

Vlaanderen
is omgeving

Houtrook van huishoudelijke houtverwarming

Handvaten voor vrederechters ter beoordeling
van bovenmatige hinder

HOUTROOK VAN HUISHOUDELIJKE HOUTVERWARMING – Handvaten voor vrederechters ter beoordeling van bovenmatige hinder

Dit artikel wil vrederechters in Vlaanderen informeren en sensibiliseren omtrent de hinder en mogelijke gezondheidseffecten die houtrook met zich kan meebrengen, over de ingrepen die mogelijk zijn om de problematiek te verhelpen of tot een aanvaardbaar hinderniveau terug te brengen. Dit moet vrederechters in staat stellen om deze problematiek, wanneer zij ermee geconfronteerd worden, beter te objectiveren en oplossingsgericht te benaderen.

De voorbije jaren zijn in uitvoering van de [green deal huishoudelijke houtverwarming](#) heel wat kennis en adviezen over deze problematiek gebundeld. Voor zij die met een houtkachel, open haard of inzethaard hun woning (bij)verwarmen is die informatie overzichtelijk beschikbaar gesteld via de website van de Vlaamse Milieumaatschappij: www.vmm.be/houthetgezond. Ook lokale overheden vinden hier informatie over toepasselijke regelgeving, relevant studiemateriaal en beschikbare informatiebronnen waarmee zij aan de slag kunnen binnen hun gemeente. Desondanks lukt het die lokale overheden niet altijd om dergelijke hinderproblemen op te lossen, en blijven deze (veel te) lang aanslepen zonder dat een aanvaardbare oplossing wordt gevonden. In die omstandigheden kan het zijn dat een gehinderde zich uiteindelijk zal wenden tot de vrederechter, die wordt geacht te kunnen beoordelen of de ondervonden hinder de normale burenlust overschrijdt. Met dit artikel wil het Vlaamse departement Omgeving handvaten aanreiken aan vrederechters om te kunnen inschatten of de hinder die men ondervindt van houtrook al dan niet bovenmatig is. De handvaten zullen vrederechters bijstaan om oplossingsgericht te handelen.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Peter Cabus
Departement Omgeving
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
www.omgevingvlaanderen.be

Een uitgave van het Departement Omgeving, Afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische ondersteuning
bj.o.omgeving@vlaanderen.be

Publicatiedatum

9 oktober 2023

Depotnummer

D/2023/3241/367

INHOUDSTAFEL

1	Houtrook van huishoudelijke houtverwarming... wat is het probleem?.....	4
1.1	Is houtrook een relevant milieu- en gezondheidsthema?	4
1.2	Wat zijn de voornaamste oorzaken van hinder door houtrook?	5
1.3	Waarom is overlast van houtrook zo lastig op te lossen?	6
1.3.1	Beperkingen bij de administratieve afhandeling	6
1.3.2	Analyse van de rechterlijke toetsing	7
2	Nieuwe oplossingsgerichte handvaten.....	8
2.1.1	Maak gebruik van actuele en relevante regels van goed vakman- en huisvaderschap	8
2.1.2	Schakel een vakbekwame expert als gerechtsdeskundige in	13
2.1.3	Benut de mogelijkheden die het burgerlijke recht biedt	13
	Lees meer.....	16

1 HOUTROOK VAN HUISHOUDELIJKE HOUTVERWARMING... WAT IS HET PROBLEEM?

1.1 IS HOUTROOK EEN RELEVANT MILIEU- EN GEZONDHEIDSTHEMA?

Een woning verwarmen of bijverwarmen met een houtkachel, een open haard of een inzethaard is voor heel wat mensen synoniem met gezelligheid, voor sommigen is hout ook gewoon een betaalbare energiebron. Nochtans heeft stoken met hout ook een aantal nadelige effecten: de rook zorgt voor luchtverontreiniging, kan een impact op de gezondheid van mensen hebben en brengt ook soms hinder voor omwonenden met zich mee. In verhouding tot andere verwarmingsvormen is de [milieuschadeprijs van met hout gestookte technieken merkbaar hoger](#). Omdat mensen zich hierover zorgen maken, ondernemen zij niet zelden actie, wat kan gaan van vermijdinggedrag tot klacht neerleggen bij de gemeente of politie, tot het nemen van gerechtelijke stappen.

Bij het verbranden van hout komen stoffen vrij die schadelijk zijn voor de mens, zoals fijnstof (PM), dioxines en PAK's¹. Houtverbranding produceert ruim meer fijnstof dan het wegverkeer of de industrie. VMM berekende dat 32% van de totale PM10 uitstoot in Vlaanderen een gevolg is van de verbranding van hout, en voor de PM2.5 fractie (fracties met diameter < 2.5 µm) is dit zelfs 45%.

Fijnstof kan luchtweg- en longziekten veroorzaken, dioxines kunnen de vruchtbaarheid en het hormoon- en immuunsysteem verstoren en PAK's (waaronder benzo(a)pyreen) zijn bewezen kankerverwekkend.

Vooraf kinderen, ouderen en mensen met een longziekte zijn extra kwetsbaar voor rook, en zullen ook sneller merkbare klachten ontwikkelen zoals hoesten en benauwdheid.

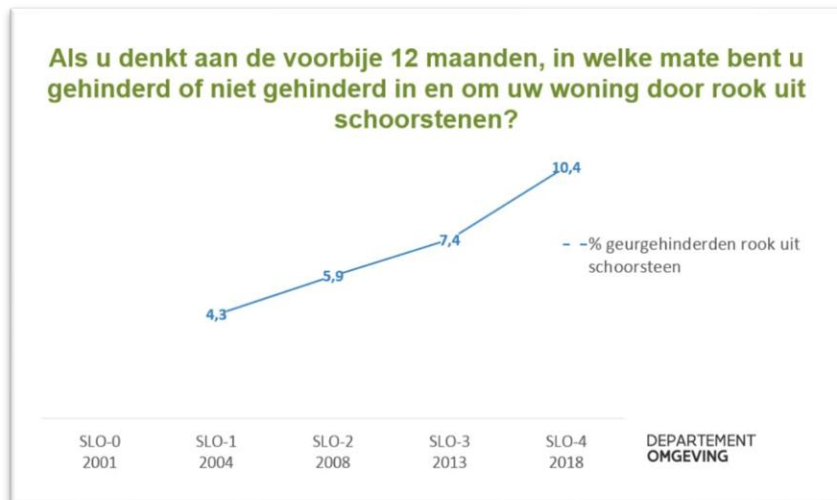
Houtrook geeft ook aanleiding tot hinder bij omwonenden. Mensen die geconfronteerd worden met de geur van houtrook zullen niet meteen acute gezondheidsklachten ontwikkelen (hoewel dat wel mogelijk is bij blootstelling aan voldoende hoge concentraties) maar kunnen wél als gevolg van een regelmatige blootstelling en de daarbij horende hinderprikkels stress-gerelateerde gezondheidsklachten ontwikkelen.

¹ PAK's, ofwel polycyclische aromatische koolwaterstoffen, zijn organische verbindingen die bestaan uit gekoppelde aromatische ringen. PAK's ontstaan o.m. bij de verbranding van fossiele

brandstoffen of biomassa. Benzo(a)pyreen is wellicht de bekendste en meest kankerverwekkende PAK.

In bepaalde gevallen kan die hinder dermate groot worden dat de leefkwaliteit van de omwonenden in het gedrang komt. Dat doet zich bijvoorbeeld voor wanneer houtrook het huis binnendringt of wanneer mensen hun tuin gaan vermijden omwille van de houtrook.

In de periode tussen 2004 en 2018 is de hinder van rook uit schoorstenen in Vlaanderen zowat verdubbeld (zie de 5-jaarlijkse hinderpeiling: <https://omgeving.vlaanderen.be/schriftelijk-leefomgevingsonderzoek-slo-4-2018>). Ongeveer één op tien Vlamingen gaf in 2018 aan hinder te ondervinden van de geur afkomstig uit een schoorsteen van burens. Een nieuwe peiling wordt uitgevoerd in het najaar van 2023.

Niet al deze hinder geeft ook aanleiding tot een klacht. Ruwweg 15% van de gehinderden zal klacht neerleggen bij gemeente of politie. Het percentage mensen dat uiteindelijk bij de vrederechter terecht komt is uiteraard nog vele malen kleiner. De stap naar de vrederechter of rechtbank is immers meestal de laatste stap die gehinderden ondernemen in hun wil om de overlast en gezondheidsklachten die zij ondervinden van houtrook te doen stoppen.

1.2 WAT ZIJN DE VOORNAAMSTE OORZAKEN VAN HINDER DOOR HOUTROOK?

Eén op tien Vlamingen ondervindt dus hinder van de rook afkomstig uit de schoorsteen van burens. De meest voorkomende oorzaken van die hinder zijn daarbij:

- er wordt vochtig, behandeld of een ongeschikte soort hout verbrand;
- er wordt afval verbrand;
- de kachel wordt niet correct gebruikt en onderhouden
- de kachel is niet correct geïnstalleerd (toevoer van verbrandingslucht, aansluiting aan het rookgaskanaal, dimensionering en trek van het rookgaskanaal);
- er wordt een oud en vervuilend toestel gebruikt: het Vlaamse kachelpark is oud. Vele houtverwarmingstoestellen zijn van voor 2000 of er wordt gebruik gemaakt van een open haard; Ook overgedimensioneerde² toestellen die teveel op de last werken geven aanleiding tot verhoogde uitstoot van fijn stof en gerelateerde pollutanten;
- de schouwmond is onoordeelkundig geplaatst (te laag, te dichtbij raam/velux/ventilatieopening/terras, te dichtbij perceelsgrens,...).

² De warmtebehoefte van woningen is verminderd tegenover vroeger door meer isolatie

omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen de locatie van de schouw een element van afweging zijn bij de beoordeling van het aangevraagde met de goede ruimtelijke ordening (cf. art. 4.3.1 §2 1° van de VCRO).

In afwezigheid van algemeen geldende regels voor Vlaanderen nemen nogal wat gemeenten (het gaat om ca. 30% van de Vlaamse gemeenten) relevante bepalingen die verband houden met overlast van verwarmingsinstallaties en verbranden van materialen op in lokale reglementering (politierglement en/ of stedenbouwkundige verordening).

- **Vaststellings- en handhavingsmogelijkheden zijn beperkt, omdat**
 - De hinder veelal slechts kortstondig is, bij aankomst ter plaatse kan er vaak niks meer vastgesteld worden;
 - De problemen zich vooral 's avonds en in het weekend stellen, wanneer te weinig mensen beschikbaar zijn om de nodige vaststellingen te doen;
 - De bron van hinder zich vaak in een particuliere woning bevindt, terwijl het betreden van een woning wettelijk gezien niet eenvoudig is en bijgevolg vaststellingen (van bv. opstoken van afval) bemoeilijkt worden;
 - De bron van hinder soms niet gevonden wordt (ingeval meerdere houtstokers in dichtbebouwde omgevingen actief zijn)

- Er is te **weinig kennis over good practices** of regels van goed vakmanschap. NBN normen waarin richtlijnen zijn opgenomen over de plaatsing van schouwmonden worden **als te complex ervaren of/en zijn niet aangepast aan de specifieke situatie van houtkachels**. Nochtans kunnen die erg relevant zijn, want ingeval algemene of lokale reglementering niet toereikend of voorhanden is, kan enkel maar worden teruggegrepen naar de minder dwingende regels van goede praktijk. Deze hebben geen wettelijke status, maar weerspiegelen wel goed vakmanschap, en worden bijgevolg verondersteld gekend te zijn binnen de sector. Ze worden afdwingbaar wanneer zij zijn opgenomen of ernaar wordt verwezen in wetgeving, stedenbouwreglementen, politierglementen of contracten (bv tussen bouwheer en architect,...). Ook rechtbanken kunnen, via de omweg van de "regels van de kunst" die iedereen in acht moet nemen (zorgvuldigheidspllicht) beroep doen op deze **good practices** in de rechtspraak en dus een beklagde aansprakelijk stellen voor het niet naleven van een norm, ook al werd die op geen enkele manier wettelijk bindend verklaard. Er zal dan wel aangetoond moeten worden dat betrokkene niet heeft gehandeld als normaal voorzichtige en vooruitziende persoon. De vraag stelt zich daarbij of kan verwacht dat een burger op de hoogte is van niet bindende codes van goede praktijk. Wat voor een burger nog in vraag kan worden gesteld, gaat uiteraard niet op voor een installateur, die professioneel bezig is met deze materie.
- het probleem wordt **niet als prioritair** aanzien en er is tijdsgebrek.

De problematiek wordt daardoor erg verschillend behandeld in Vlaanderen en burgers blijven ontevreden achter.

1.3.2 Analyse van de rechterlijke toetsing

Onderzoekers aan de Universiteit Hasselt (Vanheusden et al., 2020) gingen na hoe rechters omgaan met hinder/klachten als gevolg van huishoudelijke houtverwarming, welke knelpunten en moeilijkheden daarbij worden ondervonden en welke oplossingen daarbij worden voorgesteld. Daartoe werden een 10-tal rechterlijke uitspraken geanalyseerd.

Bij de beoordeling van een hindersituatie kon onderscheid gemaakt worden tussen de objectieve vaststellingen en subjectieve aspecten. **Objectieve factoren** zijn producteisen, schouwontwerp en plaatsing van de schouw ten opzichte van omgevingselementen. Bij gebrek aan bindende normen, bleken de **technische NBN-normen**, ook al waren deze niet specifiek van toepassing gesteld voor houtkachels, **een onmisbare houvast** te bieden om te beoordelen of het houtstooktoestel hinder

2.1.1.1 Leidraad voor het voorkomen en beperken van hinder van rook afkomstig van huishoudelijke houtverwarmingstoestellen (WTCB, 2021)

Deze leidraad formuleert richtlijnen voor de locatie van schouwmonden en ventilatieopeningen voor 'decentrale houtverwarmingstoestellen', zoals hout- en pelletkachels, inclusief CV-kachels, waarvoor momenteel geen specifieke normen met betrekking tot de plaatsingsregels voor schouwmonden bestaan. De leidraad richt zich niet tot kolenkachels. Open haarden maken strikt genomen wel deel uit van het toepassingsdomein, maar volgende opmerkingen zijn daarbij op hun plaats: open haarden moeten sterk ontraden worden (beter alternatief = inzetkachel met gesloten deur) en de vermelde richtlijnen zouden nog moeten versterkt worden voor open haarden.

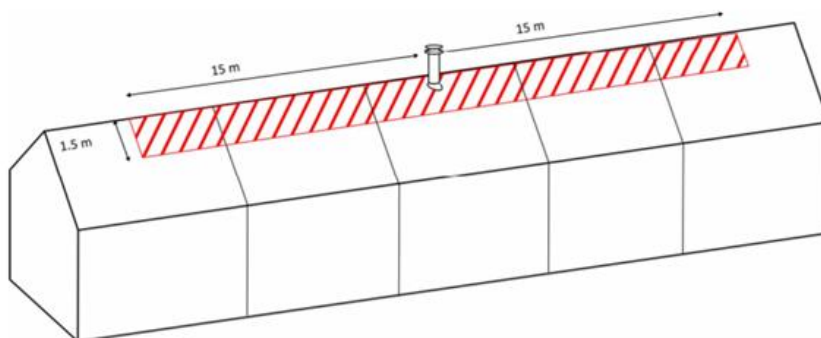
De doelgroepen van deze leidraad zijn:

- professionelen (architecten, aannemers, technici, ...) met technische competentie die betrokken zijn bij het ontwerp en de realisatie van rookgaskanalen en de uitmonding ervan in de omgeving en van ventilatieopeningen met risico op inname van rookgassen
- gemeentelijke overheden voor aanvullingen op lokale bouwcode of stedenbouwkundige voorschriften en/of politiereglementen
- personen die bevoegd zijn voor klachtenbehandeling en handhaving zoals gemeentelijke omgevingsambtenaren, (inter)gemeentelijke toezichthouders, toezichthouders van politiezones of wijkagenten, die de leidraad als basis kunnen gebruiken om een inschatting te kunnen maken van mogelijke overlast; de leidraad bevat daartoe een specifiek hoofdstuk in verband met de beoordeling van hindersituaties (preventief of op basis van klachten)
- vrederechters in het kader van bemiddeling

Richtlijnen worden gegeven per topic:

- Rookgaskanalen voor houtverbranding: dimensionering, uitvoering, renovatie van bestaande rookgaskanalen
- Ventilatieopeningen: dimensionering en selectie van (1) natuurlijke toevoeropeningen en (2) mechanische toevoeropeningen
- Locatie van de uitmondung van rookgaskanalen en ventilatieopeningen: op daken, positie van de toevoer, potentiële conflicten tussen rookgaskanalen en ventilatieopeningen

Deze richtlijnen worden vaak ook geïllustreerd met heldere figuren vb. hoe de locatie van de uitmondung van een rookgaskaanaal impact heeft op ramen/ventilatieopeningen in daken van naburige woningen:

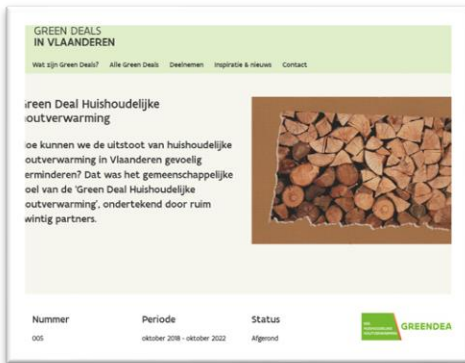
Figuur 46: Niet toegelaten zone dichtbij de nok van het dak

De principes ter compensatie of herstel van het veroorzaakte onevenwicht worden ook herbevestigd, wat kan bestaan uit een vergoeding of stakingsverbod (evenwel “voor zover dit op zich geen nieuw onevenwicht doet ontstaan en een normaal gebruik en genot van het onroerend goed hierdoor niet wordt uitgesloten”).

Artikel 3.102 is nieuw ten opzichte van de vroegere regels, want voorziet in een preventieve vordering, weliswaar strikt gelimiteerd tot gevallen van ernstige en manifeste risico's, waarbij dit wetsartikel het mogelijk maakt om maatregelen te nemen die voorkomen dat het risico in kwestie zich later realiseert.

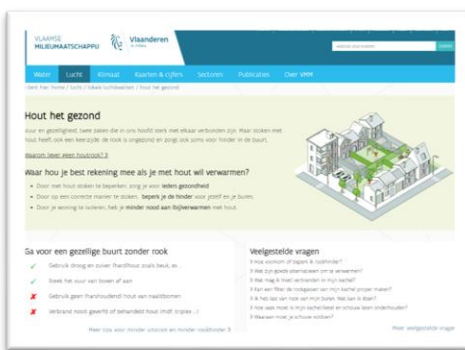
Het valt nog af te wachten of rechterlijke beoordelingen van hinder van houtkachels op basis van deze nieuwe artikelen zal wijzigen.

LEES MEER

<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/green-deal-huishoudelijke-houtverwarming>

webstek Green Deal Huishoudelijke houtverwarming, waar alle producten, gerealiseerd in uitvoering van de Green Deal Huishoudelijke Houtverwarming zijn gebundeld.

www.vmm.be/houthetgezond

webstek van de Vlaamse milieumaatschappij die stokers met hout wil informeren en sensibiliseren over diverse aspecten van deze vorm van luchtverontreiniging, en die aan lokale overheden communicatiemateriaal aanbiedt rond deze problematiek.

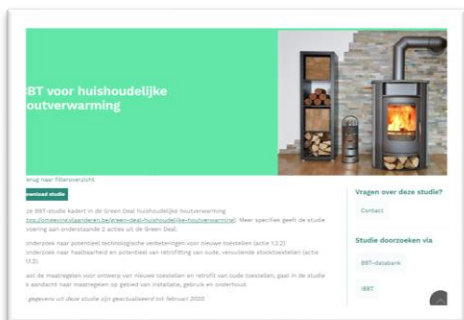
<https://omgeving.vlaanderen.be/hoe-pak-je-klachten-rond-hinder-van-houtkachels-aan>

webpagina van het Vlaamse Departement Omgeving voor lokale overheden, met toelichting over hoe kan worden omgegaan met klachten over houtrook, inclusief een stappenplan hoe om te gaan met hinderklachten van houtrook.

https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-11/Leidraad%20schouwen%20en%20ventilatieopeningen_0.pdf

Leidraad, opgemaakt door het WTCB en VITO in opdracht van het Vlaams Gewest. De leidraad gaat in op plaatsingsregels voor schouwmonden ten opzichte van ventilatie-openingen. De regels die hierin zijn opgenomen gelden, in afwezigheid van specifieke normatieve documenten voor decentrale houtverwarmingstoestellen, als regels van goede praktijk. April 2021

<https://emis.vito.be/nl/bbt/publicaties/bbtbref-en-andere-publicaties/huizenhuishoudelijke-houtverwarming>

BBT studie over emissiebeperkende technologieën bij huishoudelijke houtverwarming, uitgevoerd door het Vlaams Kenniscentrum voor Beste Beschikbare Technieken in opdracht van het Vlaamse Gewest. Mei 2020

https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-11/Code%20van%20goede%20praktijk%20-%20gebruik%20toestel_0.pdf

Studie uitgevoerd door het Vlaams Kenniscentrum voor Beste Beschikbare Technieken (VITO) in opdracht van het Vlaams Gewest. Februari 2021.

Deze studie sluit aan op de BBT studie voor huishoudelijke houtverwarming, waarbij in deze code van goede praktijk de focus ligt op het gebruik en onderhoud van het houtstooktoestel door de gebruiker.

<https://www.vlaanderen.be/publicaties/analyse-van-rechtspraak-en-rechtsleer-over-hinder-en-klachten-als-gevolg-van-huishoudelijke-houtverwarming>

Studie uitgevoerd door Universiteit Hasselt in opdracht van het Vlaams Gewest. December 2020.

Deze studie had tot doel een beter inzicht te bekomen in de rechterlijke beoordelingen en appreciaties van hinder/klachten als gevolg van huishoudelijke houtverwarming, in de knelpunten en moeilijkheden die daarbij worden ondervonden en oplossingen die daarbij werden voorgesteld. De analyse werd uitgevoerd aan de hand van 10 case studies. De studie bevat, naast een analyse van rechtspraak, ook een compilatie van het regulerende kader zoals dat in oktober 2020 van toepassing was.

